

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

« Djenghis Khan en zijn erfgenamen -
Het wereldrijk van de Mongolen »

Djenghis Khan

« De voorvader van Djenghis Khan is de Blauwe wolf, van wie de lotsbestemming bij zijn geboorte reeds was vastgelegd door de opperste Hemel », aldus de beginzin van *De geheime Geschiedenis van de Mongolen*.

De jeugd van Temüjin (ca. 1162-1227), de toekomstige Djenghis Khan, werd gekenmerkt door ontberingen, de ergste tegenspoed en oorlogen. Dankzij zijn organisatietalent en charisma, slaagde hij er in om, volgens het principe van loyaliteit en bijstand, de Turkse en Mongoolse volkeren te verenigen. In 1206, bijna 800 jaar geleden, stichtte hij het Mongoolse Rijk en werd, onder de naam Djenghis Khan gepromoveerd tot de rang van « Khan van de Oceaan » of Opperste Chef. Tijdens de daaropvolgende jaren maakte de sociale organisatie, die tot op dat ogenblik aan de basis had gelegen van het ontstaan van de geallieerde stammen, plaats voor een politiek-militaire organisatie die werd toegepast in het gehele rijk en die gebaseerd was op de opdeling van de Mongoolse troepen in tumans of groepen van 10.000 krijgers. Deze nieuwe structuur maakte de integratie van verschillende volkeren in het rijk mogelijk.

Voor de Mongolen was en blijft Djenghis Khan de door de « Eeuwige blauwe Hemel » gelegitimeerde vorst, de stichter van een keizerrijk, maar ook diegene die het pad effende voor de beschaving en die zijn volk wijsheid bracht. De Yassark, het wetboek dat door hem werd afgekondigd, omvat de basisprincipes van het Mongoolse recht. Als eerste van een vorstengeslacht vrijwaarde Djenghis Khan de legitimiteit van de regering en zijn bestuurlijke aanpak werd gevolgd door zijn afstammelingen. Hij zou in het keizerrijk diverse praktische stappen hebben ingevoerd, waarvan het belang voor de veeteelt bijvoorbeeld, vandaag nog steeds kan worden aangetoond.

Djenghis Khan stierf in 1227 tijdens een veldtocht. Men weet niet waar hij begraven ligt. Volgens de geloofsovertuiging van de Mongolen is zijn stoffelijk overschot taboe - enkel gras en bomen groeien er op - maar is zijn ziel eeuwig. .

Djenghis Khan en zijn afstammelingen

Ca. 1162	Geboorte van Temüjin
1206	Djenghis Khan wordt uitgeroepen tot grote Khan Stichting van het Mongoolse keizerrijk
1218	Begin van de veldtochten naar de landen in het Oosten, verovering van het koninkrijk qara-kitai
1227	Dood van Djenghis Khan tijdens een veldtocht tegen de Tangoed (koninkrijk Xi-Xia)
1227-1334	Stichting van het khanaat Cagatai in Midden-Azië door Cagatai, zoon van Djenghis Khan
1227-1503	Khanaten van de Gouden horde in Rusland, waarvan Jöci, zoon van Djenghis Khan, de stichter is
1229	Ögödei, zoon van Djenghis Khan, wordt grote Khan van de Mongolen

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

1235	Stichting van de hoofdstad Karakorum
1237-1242	Veldtocht tegen Rusland en Oost-Europa
1241	Slag bij Legnica en verovering van Hongarije Terugtrekking door de Mongolen na de dood van Ögödei Khan
1246	Johannes de Plano Carpini in Karakorum Güyük, kleinzoon van Djenghis Khan, wordt verkozen tot grote Khan
1251	Möngke, kleinzoon van Djenghis Khan, wordt verkozen tot grote Khan
1253-1255	Reis van Willem van Ruysbroeck naar Karakorum
1256-1335	Ilkhanaat van Iran
1258	Verovering van Bagdad door Hülegü, kleinzoon van Djenghis Khan
1260	Qubilai, kleinzoon van Djenghis Khan, benoemt zichzelf tot grote Khan Ontbinding van het Mongoolse rijk en opsplitsing in onafhankelijke khanaten
1271-1295	Reis van Marco Polo naar Peking, waar hij verblijft aan het hof van Qubilai Khan
1272-1368	Yuan-dynastie in China, gesticht door Qubilai, kleinzoon van Djenghis Khan
1274, 1281	Mislukte pogingen tot invasie in Japan
1380	Verwoesting van de stad Karakorum door het Chinese leger

De confederatie van de Xiongnu (IVe eeuw v. Chr. – IIe eeuw na Chr.)

Tijdens het I^e millennium voor Chr. waren de euraziatische steppen, die zich oneindig uitstrekten, het grondgebied van het nomadisme, een levenswijze die het evenwicht tracht te bewaren tussen de natuurlijke rijkdommen en de behoeften van de populaties. De kudden die hun voedsel vonden in het natuurlijke milieu, vormden de noodzakelijke link tussen de mens en zijn omgeving. Tegen het einde van IVe eeuw v. Chr. verscheen op het grondgebied van het huidige Mongolië het volk van de Xiongnu, dat was samengesteld uit semi-nomadenstammen, waarvan de macht behouden bleef tot de IIe eeuw na Chr. Deze onverschrokken ruiters richtten het eerste nomadische koninkrijk van Azië op en zaaiden terreur in China.

De tentoongestelde voorwerpen tonen zeer duidelijk de rechtstreekse contacten aan, ook op economisch en politiek vlak, die de Xiongnu, buiten hun meer oorlogszuchtige relaties, onderhielden met China. Tijdens een eerste periode voorzagen de Xiongnu zich, meestal door plunderingen, van de landbouwproducten die ze nodig hadden. Vanaf het einde van de IIe eeuw na Chr. werden de grensconflicten minder talrijk omdat China, door middel van huwelijken bij wijze van bondgenootschap, door de uitwisseling van geschenken en de wederzijdse betaling van heffingen, een bloeiende handel wist uit te bouwen langs zijn noordelijke grens. Zoals blijkt uit historische bronnen en archeologische opgravingen, kan de confederatie van Xiongnu beschouwd worden als de eerste Staat binnen de regio - voorloper van de Turkse koninkrijken en het keizerrijk van Djenghis Khan.

De Turkse koninkrijken (VIe - IXe eeuw)

Afkomstig uit het westen van het Altai-gebergte, speelden de Turkse volkeren vanaf de VIe eeuw overheersende rol in de geschiedenis van Midden-Azië. Op het grondgebied van het huidige Mongolië, stichtten de Tujue in het midden van de VIe eeuw het eerste Turkse koninkrijk waarvan de monumenten ook vandaag nog getuigen zijn van een briljante beschaving, uitmuntende architectuur en kwalitatief hoogstaande beeldhouwkunst.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

Het tweede Turkse koninkrijk werd niet veel daarna opgericht. Bilge-Kaghan (gestorven in 731), de machtigste vorst van dit koninkrijk, was de broer van de beroemde Kül-Tegin (gestorven in 734). Grote herdenkingsmonumenten, graftombes en sculpturen op steen zijn nu nog te zien langs de rivieren Orkhon, Tuul en Selenge. De grafzuil van Kül-Tegin is voorzien van de volgende inscripties: « Dankzij de welwillende Hemel, [...] heb ik het volk gekleed dat naakt was, heb welvaart bezorgd aan het volk dat arm was, heb ik dit kleine volk omgevormd tot een grote gemeenschap, [...] heb ik vrede gebracht bij de volkeren van alle windstreken en hun vijanden verslagen. Allen gehoorzamen mij. »

Ook al drukten in het I^e millennium voor Chr. de grote beschavingen van de sedentaire volkeren hun stempel op Azië, toch speelden ook de confederaties van nomadenstammen een essentiële rol. Het belang van de Turkse koninkrijken in de universele geschiedenis komt door het feit dat hun enorme expansie toelaat om intense economische en intellectuele contacten uit te bouwen op de handelsroutes die China verbinden met het Middellandse Zeebekken (« de zijderoutes »). De Oeigoeren (VIIIe/IXe eeuw), die de Turken opvolgden, onderhielden permanente relaties met China. Op zijn hoogtepunt bracht hun koninkrijk aan verschillende stammen de weldaden van een verfijnde beschaving.

Begraafplaatsen van de nomaden

De archeologie van de steppenvolkeren is tot vandaag een archeologie van begraafplaatsen. Ook al toont deze tentoonstelling juist goed het belang aan, vanuit de opgravingen in Karakorum, van de haarden van sedentarisatie tussen de ruiternomadenstammen, toch zal men zich nog lang in hoofdzaak moeten beroepen op de archeologische vondsten in de graftombes om de diverse beschavingsvormen in de steppe te bestuderen. Er zijn talloze graftombes in de Euraziatische steppe, waarvan sommige alleenstaand, andere gegroepeerd per honderden of soms duizenden. Sommige tombes zijn klein, in de vorm van platte tegels die amper te onderscheiden zijn in het oppervlak, andere zijn grafheuvels of turgans die, van ver zichtbaar, de sites hun specifieke uitzicht bezorgen. Niet enkel de graftombes zelf zijn belangrijk, maar ook de errond liggende stenen. De manier waarop deze zijn aangebracht varieert: in de vorm van een cirkel of als omlijning van grafzuilen.

Grafplaatsen in rotsen en grotten, meestal toevallig ontdekt, vormen een uitzondering. In Mongolië kent men op dit ogenblik een dertigtal van dergelijke graven, maar hun aantal zou beslist heel wat hoger zijn indien de bevolking en archeologen evenveel interesse zouden hebben voor de bergachtige gebieden als voor de steppe. Omwille van de lage vochtigheidsgraad in deze graftombes zijn de katafalken, doodkisten, stukken textiel en metalen voorwerpen over het algemeen zeer goed bewaard gebleven.

De Duits-Mongoolse expeditie van Karakorum

In april 1998 richtten vier wetenschappers uit Bonn – twee archeologen, een mongolist en een natuurkundige – in Ulaanbaatar de interdisciplinaire « Werkgroep van Karakorum » op. Hun gemeenschappelijke doelstelling: archeologische en historische prospectie in Karakorum, vroegere hoofdstad van Mongolië. De oprichting van deze werkgroep was het begin van de Duits-Mongoolse expeditie van Karakorum (Mongolisch-Deutsche Karakorum-Expedition - MDKE). Op 30 mei 2000, werd de expeditie onder de bescherming geplaatst van de twee staatshoofden, de presidenten van Duitsland en Mongolië.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

In het kader van de Duits-Mongoolse expeditie van Karakorum, werken twee teams van Duitse archeologen sinds de zomer van 1999, in rechtstreekse samenwerking met de Mongoolse Academie voor wetenschappen, op grote sites in de oude hoofdstad om aan de hand van systematische opgravingen nieuwe bronnen van informatie te vinden m.b.t. niet alleen de geschiedenis van de stad, maar ook de geschiedenis van het Mongoolse keizerrijk en zijn internationale culturele uitstraling. Terwijl de archeologen van de universiteit van Bonn, die de steun genieten van het federale ministerie van onderwijs en onderzoek, zich vooral toeleggen op het « stadscentrum », op delen van de hoofdstraat waar de huizen en ateliers grenzen aan de wijk die vermoedelijk bewoond werd door Chinezen, zijn de opgravingen door het Duitse instituut voor archeologie, aangemoedigd door de Duitse gemeenschap voor onderzoek, vooral geconcentreerd op wat algemeen de « ringmuur van het paleis » wordt genoemd in het zuidwesten van de stad.

De ontwikkeling van de stad, die gepaard ging met hoogtes en laagtes, tot hoofdstad van het keizerrijk en daarna administratief centrum van de provincie ten noorden van de bergen (Buiten-Mongolië), evenals haar geschiedenis als plaats voor ruilhandel met verre landen, rijksmanufactuur en religieus centrum met een beroemde staatscultus die op indrukwekkende wijze de opgang, het hoogtepunt en het verval van het Mongoolse keizerrijk weerspiegelen.

De omwalling van het paleis van Karakorum

Een groep gebouwen waarvan men de diverse sporen terugvindt in de bodem tekent zich duidelijk af in het zuidwesten van Karakorum. Ze zijn aan de oostkant omgeven door de omwalling van de stad en worden hiervan afgegrensd door een beschermmuur. Deze « stad in de stad » werd in 1949 door de Russische archeoloog Sergeï Kiselev geïdentificeerd als de ringmuur van het paleis. De grote zuilengalerij, in het midden van deze ringmuur, die toen gedeeltelijk werd opgegraven, was volgens Sergeï Kiselev, het paleis van Ögödei Khan, opgericht in 1235-1236. Zijn hypothese steunde hoofdzakelijk op de beschrijving van het paleis door de Hollandse franciscaan Willem van Ruysbroeck. Hij leidde uit deze beschrijving af dat de ringmuur van het paleis zich blijkbaar situeerde aan de zuidwestelijke grens van de stad en dat het paleis bestond uit een zaal met drie of vijf traveeën. « Mangu [Möngke Khan] beschikt in Karakorum, aan de kant van de omwalling, over een grote keizerlijke binnenplaats die omringd is door een bakstenen muur [...] een groot paleis verheft zich op deze plaats. [...] Het paleis, zoals een kerk, is opgebouwd uit een middenbeuk en twee zijbeuken tussen twee zuilenrijen. Het heeft drie poorten, aan de zuidkant. »

De opgravingen die het Duits instituut voor archeologie verricht sinds 2000 konden de hypothese van Sergeï Kiselev niet bevestigen. Na de volledige blootlegging van de grote zaal en het onderzoek van de diverse strata, heeft men kunnen bewijzen dat alle overblijfselen en geïnventariseerde boeddhistische voorwerpen deel uitmaakten van het stratum van de bouwwerken en de ruïnes van het vermeende paleis. Gezien hun kenmerken stemden zij niet overeen met een paleis van de XIIIe en XIVe eeuw, maar met een boeddhistische tempel, rijkelijk versierd met beelden, reliëfsculpturen en schilderijen, die vergelijkbaar of zelfs identiek was aan het « Paviljoen van de pracht van de Yuan-dynastie », zoals blijkt uit een inscriptie die werd getraceerd in Karakorum in 1346.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

Karakorum : het stadscentrum

Men zou, aan de hand van de verhalen van reizigers uit verschillende landen, de bevolking van Karakorum, hoofdstad van Mongolië, met een moderne term kunnen omschrijven als « multicultureel ». Mensen uit alle delen van het Mongoolse keizerrijk leefden en werkten in Karakorum. Naast de gezinnen van de leden van het Mongoolse leger en de civiele administratie, speelden vooral de ambachtslieden en handelaars een belangrijke rol. De Hollandse franciscaan Willem van Ruysbroeck vertelt dat deze twee bevolkingsgroepen leefden in aparte wijken en dat de handelaars hoofdzakelijk islamieten waren en de ambachtslieden Chinezen.

Met de financiële steun van het ministerie voor wetenschappen van de deelstaat Rijnland-Noord-Westfalen, het departement cultuur van het ministerie voor buitenlandse zaken en het federale ministerie voor onderwijs en onderzoek, doet de universiteit van Bonn sinds 2000 opgravingen in een gedeelte van de ambachtswijk van Karakorum. De gebouwen, die zich langs de belangrijkste verkeersweg bevonden, in het zuiden van de stad, lijken onderdak te hebben geboden aan Chinese ambachtslieden. Datgene wat reeds werd opgegraven bevestigt het bestaan van talrijke ateliers voor de verwerking van metaal, voor de bewerking van glas en edelstenen en, blijkbaar, van een atelier waar voorwerpen werden gemaakt van berkenschors. De ambachtswijk heeft steeds bestaan, sinds het begin van de bouwwerken in Karakorum, in de eerste helft van de XIIIe eeuw, tot het verlaten van de binnenstad tijdens de tweede helft van de XIVe eeuw. Op deze plaats leefden en werkten vooral de Chinezen, zoals wordt aangetoond door het relatief grotere aantal Chinese voorwerpen - waaronder keramiek en muntstukken - dat door de archeologen werd teruggevonden, en door de architecturale bijzonderheden. Al deze getuigenissen schetsen een van de facetten van het dagelijkse leven in deze kosmopolitische stad.

Het Mongoolse keizerrijk

De eenwording van de Mongoolse stammen onder het gezag van Djenghis Khan, 800 jaar geleden, die aan de oorsprong ligt van een grote historisch epos, zal feestelijk herdacht worden in 2006. Passend in de lange traditie van het oprichten van staten door nomadische krijgers te paard, is het keizerrijk van Djenghis Khan en zijn afstammelingen het voorbeeld van een ongeëvenaarde politieke macht in de Euraziatische steppen. Op zijn hoogtepunt in de XIIIe en XIVe eeuw, strekte het grootste keizerrijk uit de hele geschiedenis zich uit van de Stille Oceaan tot Midden-Europa. Alle soorten volkeren en beschavingen hadden een duurzame invloed op zijn ontwikkeling. Als belangrijkste componenten van het Mongoolse keizerrijk verdienen de Gouden Horde in Rusland en het Ilkhanaat van Iran waarvan de respectievelijke dynastieën zich bekeerden tot de islam, het khanaat van Cagatai in Midden-Azië en de Yuan-dynastie in China een bijzondere vermelding.

In 1260 splitsten deze vier, allemaal onafhankelijke delen van het keizerrijk zich nadat Qubilai, kleinzoon van Djenghis Khan en veroveraar van China, die regeerde van 1260 tot 1294, zichzelf had uitgeroepen tot grote Khan, in weerwil van de traditie. Enkel zijn broer Hülegü, die de dynastie van de Ilkhans in Iran opricht, erkent zijn legitimiteit. Terwijl er een entente bestond tussen de vorsten van de Yuan-dynastie en de Ilkhans, tussen China en Iran, overstijgen de conflicten met de verwanten van de Volga, nl. de Gouden Horde, en met het khanaat van Cagatai in Midden-Azië het conflict van de persoonlijke ambities. Toch slaagden de Mongolen er in om, met een soevereine autoriteit, de controle te behouden over hun immense grondgebied. Efficiënte administratieve structuren, maatregelen die de ontwikkeling

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

van de handel stimuleerden, een modern systeem van postrelais en geleibrieven, maar ook religieuze en culturele tolerantie waren de fundamenteën van wat men de *Pax Mongolica* noemt: tot de XVIe eeuw, bereikte de uitwisseling tussen Europa en Azië een tot dan toe ongeëvenaarde intensiteit. Via de handelsroutes drongen niet enkel de goederen, maar ook de ideeën en weldaden van de beschaving van één deel van het keizerrijk door tot het andere.

De veldslagen van Europa

In 1235, tijdens een landdag (of *quriltai* in het Mongools) van alle stamleiders, werd besloten over te gaan tot een grote veldtocht naar het westen.

Ögödei Khan zette zo de veroveringspolitiek verder van zijn vader Djenghis Khan. Als « Mongoolse bestorming », moest deze veldtocht paniek en terreur zaaien in Europa. De Mongolen maakten zich meester van Moskou in 1237 en van Kiev in 1240. Na een overwinning tegen Poolse troepen in de buurt van Krakow en de verwoesting van Breslau, leverden zij op 9 april 1241 slag nabij Legnica in Laag-Silezië en vernietigden een divisie van de Duitse cavalerie. Op hetzelfde ogenblik versloegen Mongoolse troepen het Hongaarse leger nabij Muhi. De stad Boedapest werd verwoest in december 1241.

De aankondiging van de dood van Ögödei Khan, op 11 november 1241, maakte abrupt een einde aan het succesrijke bliksemoffensief door de Mongolen die terugkeerden naar hun land waar een nieuwe grote Khan werd benoemd. Met uitzondering van Cagatai, een zoon van Djenghis Khan, werden deze overrompelende veldtochten aangevoerd door de kleinkinderen en achterkleinkinderen van « Khan van de Oceaan », waaronder Güyük, zoon van Ögödei, en Möngke, zoon van Tolui, die hun grootvader moesten opvolgen als Khan van het Mongoolse volk..

De Mongoolse invasie leidde tot honderdduizenden doden in Oost- en Zuid-Europa, en liet hele regio's verwoest achter. Rusland kwam de volgende drie eeuwen terecht onder het juk van de zogeheten « Tartaren ».

De Gouden Horde in Rusland

Toen, tijdens de uitvoering van zijn missie, het veroveren van de wereld, Hülegü, jongste broer van Möngke Khan – allebei kleinzonen van Djenghis Khan –, in 1258 het Abbasidisch kalifaat van Bagdad aanviel, geraakte hij in conflict, om religieuze redenen, met Berke, een Mongoolse islamiet, die, in de stad Sarai, aan de benedenloop van de Volga, regeerde over het Mongoolse grondgebied dat toen *ulus Jöci* werd genoemd (ulus = nomadisch equivalent van de fief), naar de naam van de oudste zoon van Djenghis Khan. Sindsdien bestond er een onafhankelijk Mongools keizerrijk in het zuiden van Rusland, dat in de literatuur gekend is onder de naam « Gouden Horde ».

Elf khans uit het geslacht van Jöci regeerden hier tot in 1357. Onder Özbek Khan, die regeerde van 1313 tot 1341, werd het khanaat een islamitische staat en kreeg Rusland steeds meer te lijden onder de bloedige onderdrukking door de Tartaren. Vanaf 1357, leidde een burgeroorlog, die meer dan twintig jaar zou duren, tot de versnippering van het keizerrijk in meerdere hordes. Enkel met de steun van Timur de Kreupele (Tamerlan), een Turkse vorst die zijn macht had gevestigd over Transoxanië, slaagde Toqtamich er in 1380 in om de « Grote Mongoolse Horde » op te richten en om de groeiende invloed in te dijken van Litouwen en

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

Polen, Oost-Europese mogendheden, en van Moskou, een stad in volle ontwikkeling, en om Rusland opnieuw onder het juk te brengen van de Tartaren. Omdat Toqtamich zich weinig erkentelijk toonde tegenover Timur, verhoogde deze zijn verwoestingsaanvallen tegen de Grote Horde tot in Rusland. .

Na de dood van Timur (1405), leidden zich steeds sneller opvolgende machtswissels binnen de Grote Horde tot een machtsvacuüm. Op hetzelfde ogenblik trachtten Polen, Litouwen en Rusland door frequent wisselende bondgenootschappen met diverse Mongoolse khans de situatie nog ingewikkelder te maken. De Grote Horde werd de speelbal van de Oost-Europese machten. In 1503, toen Litouwen en Moskou uiteindelijk vrede sloten, werd de laatste Mongoolse vorst van de Grote Horde, een oude vriend van Litouwen, als vijand van Moskou opgehangen door de koning van Litouwen.

Mongoolse pogingen tot onderwerping van Japan

Tijdens de heerschappij van Qubilai Khan (1259–1294), trachtten de Mongolen, door het herhaaldelijk zenden van afgezanten en daarna door twee veldtochten in 1274 en 1281, om Japan te onderwerpen of minstens in hun keizerrijk in te lijven als vazalstaat, onderworpen aan de heffing van tol. Als argument voor dit meer dan twintig jaar volgehouden beleid werd in het begin het belang van Japan aangevoerd in het hele Verre Oosten van het midden van de XIIIe eeuw. Ten laatste vanaf de tweede invasiepoging in 1281, waren zij simpelweg uit op herstel voor het geschokte prestige van de Yuan-dynastie en op het wreken van de ophanging van twee Chinese afgezanten.

Ondanks het mislukken van de twee veldtochten, deed Oubilai Khan nooit afstand van zijn plan om Japan te onderwerpen. In 1283, 1284, 1292 en zelfs na zijn dood in 1299, bleven afgezanten naar Japan reizen, sommigen bleven er zelfs wonen. De Yuan-dynastie, net als de Hojo-clan die de heerschappij had over het shogunaat van Kamakura in Japan, waren verzwakt door hun weerstand tegen de Mongolen, wat leidde tot de vermindering van hun macht. De economische en sociale veranderingen leidden rechtstreeks tot de val van het shogunaat van Kamakura in 1333, en droegen in grote mate toe tot de val van de Yuan-dynastie in 1368.

De verwoestende tyfoon, die de tweede Mongoolse vloot verpletterde in 1281, kreeg al snel de benaming *kamikaze* of heilige wind. Hij gaf misschien aanleiding tot de gedachte dat de terugtocht van de tweede vloot, in 1274, een terugtocht die tot vandaag moeilijk te begrijpen valt, te wijten was aan een gelijkaardige tussenkomst door de goden en hield, tot de Tweede wereldoorlog de mythe in stand van de onkwetsbaarheid van Japan..

Het Ilkhanat van Perzië

Het Ilkhanaat werd gesticht door Hülegü, een kleinzoon van Djenghis Khan, die, in opdracht van zijn broer de grote Khan Möngke, in 1256 naar Iran trok, aan het hoofd van een machtig leger - en er bleef. De verovering van Bagdad door Hülegü, in 1258, en de moord op de kalief kondigden het einde aan van het Abbasidisch kalifaat, dat, voor de islamitische gemeenschap, sinds 750 de incarnatie van de politieke macht was naar goddelijk recht.

Hülegü nam de titel van *Ilkhan*, « vice-Khan », uit eerbied voor Qubilai, de Mongoolse vorst die zijn macht uitoefende over China en die zichzelf had uitgeroepen tot grote Khan in 1260, in weerwil van de traditie.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

De Ilkhans deden het door Iran gevoede pre-islamitische idee heropleven van de heroprichting van een politieke en territoriale eenheid. Hun grondgebied omvatte Iran, Irak en de oostelijke helft van Anatolië, waar de bevolking grotendeels islamitisch was, terwijl onder de invloed van de Mongoolse elite de bevolking, in een eerste periode, vooral bestond uit sjamanen, boeddhisten en christenen. Toen de zevende Ilkhan, Ghazan Khan, die regeerde van 1295 tot 1304, zich bekeerde tot de islam, deden zijn Mongoolse onderdanen dit ook. De civiele en financiële administratie werd toevertrouwd aan plaatselijke experts, wat het gebruik van het Perzisch als algemene bestuurstaal versterkte.

Terwijl ze toch hun nomadische levensstijl behielden, waren de Ilkhans grote bouwers en stimuleerden ook de wetenschappen en kunst. De opmerkelijke verwezenlijkingen op verschillende vlakken - architectuur, decoratie van gebouwen, verluchtingskunst en minder belangrijke kunstvormen - die ons door de Ilkhans werden nagelaten, worden beschouwd als meesterwerken van de « islamitische » kunst van Iran. Zij maken de bestudering mogelijk van de talrijke culturele bijdragen tijdens de Mongoolse overheersing. Even bloeiend is de in het Perzisch geschreven historiografie een van de belangrijkste bronnen voor een reconstructie van de Mongoolse geschiedenis. Het Ilkhanat verdween met de dood van de negende Ilkhan, Abu Sa'id, (regeerperiode : 1316 -1335), die geen mannelijke troonsopvolger had.

De Yuan-dynastie in China

De bezetting van China door Djenghis Khan begon in 1211 met de strijd tegen de Jürchen, stichters van de Jin-dynastie (1115–1234) die zelf veroveraars waren. Jaren van weerstand vanwege de Chinezen, invallen aan het front van Midden-Azië en onderlinge strijd hadden de verovering belemmerd tot de stichting van de Yuan-dynastie door Oubilai Khan in 1272.

Na de onderwerping van de Song-dynastie (1127-1279) in het zuiden, oefende hij zijn gezag uit vanuit Peking, de nieuwe hoofdstad van het hele Chinese keizerrijk.

Onder het bewind van Qubilai, die zichzelf had uitgeroepen tot grote Khan, kwam er in het Mongoolse keizerrijk een verdere uitbreiding van niet alleen transportwegen en handelsroutes, maar ook postrelais naar West-Azië en Europa. Het Westen kreeg interesse voor het Verre Oosten omwille van de verhalen over het hof van Oubilai Khan, zoals deze van Marco Polo. Het Tibetaanse boeddhisme werd zeer belangrijk onder Qubilai Khan, nadat deze zich tot dit geloof had laten bekeren onder invloed van de Tibetaanse lama Phags-pa. Een van de grootste verwezenlijkingen tijdens de Yuan-dynastie was de ontwikkeling van het Phags-pa alfabet dat door middel van dezelfde karakters de transcriptie mogelijk maakte van de vele talen binnen het keizerrijk. Ondanks het feit dat het slechts gedurende korte tijd werd gebruikt, droeg dit schrift bij tot de invoering van homogene administratieve structuren binnen het keizerrijk.

Geleerden, kunstenaars en kunstambachtslieden uit Midden-Azië, zoals Tibetanen, Tangoed, Indiërs en Nepalezen, kwamen tijdens de Yuan-dynastie naar China. Hiermee vergeleken had de Mongoolse cultuur nauwelijks invloed. De Mongolen maakten niet enkel gebruik van een reeds bestaand bestuurlijk apparaat, maar profiteerden ook van de Chinese Han-cultuur en ontboden gerenommeerde geleerden en kunstenaars. Onder de Mongoolse heerschappij kwamen ook artistieke meesterwerken tot stand buiten het keizerlijke hof.

Het boeddhisme: geschiedenis

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

De Mongolen waren aanhangers van het Tibetaanse boeddhisme, vaak lamaïsme genoemd. Ofschoon zij onder Djenghis Khan zeker in contact geweest waren met het boeddhisme dat

werd beoefend door de Chinezen, Tangoed en de bevolking van Midden-Azië, hadden zij toch met de meeste affiniteit met het Tibetaanse boeddhisme omdat dit de integratie toeliet van zowel de religieuze doctrines en gebruiken van de autochtone bevolking, als van de godheden en geesten die werden aanbeden door de Mongolen. Boeddhistische monniken speelden een belangrijke rol aan het hof van de grote Khans.

Ook al liet zijn invloed zich minder voelen, toch bleef ook na de val van het keizerrijk in 1368 het boeddhisme verankerd in de Mongoolse bevolking. Een verbond tussen de Mongoolse prinsen en de Tibetaanse sekte van de dGe-lugs-pa of « Gele mutsen » lag aan de basis van de heropleving van het boeddhisme aan het einde van de XVIe eeuw. In 1578 kreeg de opperste leider van de dGe-lugs-pa de titel van dalaï-lama, of « Oceaan van Wijsheid » in het Mongools en Tibetaans. Vanaf dat ogenblik is het « gele lamaïsme » de belangrijkste vorm van boeddhisme bij de Mongolen. De religieuze vervolgingen onder het communistische regime veranderden hier niets aan. Het boeddhisme mag sinds 1990 opnieuw vrij beleefd worden in Mongolië.

De boeddhistische leer

Door zijn leer en religieuze praktijk lijkt het Mongoolse boeddhisme op het Tibetaanse boeddhisme. Zelfs de cultuurtaal is het Tibetaans en enkel sommige kloosters gebruiken het Mongools voor het psalmzingen. De verschillen zijn bijzonder klein en beperken zich tot de kledij van de monniken en tot de architecturale kenmerken van de tempels.

Het Mongoolse boeddhisme wordt vaak lamaïsme genoemd, net als het Tibetaanse boeddhisme. Deze benaming, die door de boeddhisten wordt afgekeurd, drukt echter iets uit dat van wezenlijk belang is: de lama of goeroe voor de Indiërs is de spirituele meester die de boeddhist leidt naar het Pad van de Verlossing. De lama belichaamt de drie heilselementen: Boeddha, het onderricht en de spirituele gemeenschap waartoe hij de gelovigen de toegang verleent. De lama geeft ook aan welke van deze drie « Heilswegen » moet gekozen worden in overeenstemming met de persoonlijke aanleg om het beoogde doel te bereiken. De Kleine en Grote Heilsweg leiden langzaam maar zeker naar het Pad van de Verlossing, de Tantrische Heilsweg, een soort psychotherapeutische methode, is zeker snel, maar gevaarlijk indien hij niet beoefend wordt onder het toezicht van de aan een « arts » gelijkgestelde lama. Het hele pantheon, alle godheden, alle beschermwezens en symbolen dienen als spirituele leidraad om de inhoud en geboden van deze drie systemen binnen de leer tastbaar te maken.

Het Erdene zuu-kloostercomplex

Dit is het oudste overblijvende boeddhistische kloostercomplex in de huidige staat Mongolië. Gesticht in 1586 door prins Abadai Khan, vlakbij Karakorum, de oude hoofdstad van het Mongoolse keizerrijk, was dit lange tijd het belangrijkste klooster van het noorden van Mongolië.

Erdene zuu betekent « Dierbare Meester ». De term « zuu » of « Meester » verwijst naar Boeddha Sakyamuni aan wie de drie belangrijkste tempels zijn gewijd. In 1870 zou het kloostercomplex bestaan hebben uit 62 tempels, waarvan het merendeel een combinatie vormde van Mongoolse en Chinese elementen. De immense omtrek is, ook vandaag nog, omgeven door een muur met 4 poorten en 100 stupa's, volgens de boeddhistische leer het

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

architectonisch symbool van het Pad van de Verlossing. In 1937 werd het klooster grotendeels verwoest door de communistische troepen. Vanaf 1940 begon men echter met de

gedeeltelijke heropbouw en werd het klooster erkend als nationaal cultureel erfgoed. Sinds 1965 is het een museum. Enkel het Labrang of « Paleis van de lama », in Tibetaanse stijl, wordt opnieuw gebruikt voor culturele doelstellingen. .

Het klooster met zijn gebouwen, beelden, voorstellingen, boeken en cultusvoorwerpen, dompelt de bezoeker onder in het universum van de boeddhistische godsdienst. Zijn symboliek maakt de middelen en paden toegankelijk die door de gelovigen kunnen gebruikt worden om verlost te worden van pijn en smart. Boven de hoofdtempel schittert een vajra in de vorm van een kruis. De onverwoestbare vajra, « diamant-scepter » is het symbool van Vajrapani, beschermgod, die de kracht voorstelt en waarvan Djenghis Khan een van de incarnaties op aarde is. .

De Mongolen onder de Ming- (1368-1644) en Qing-dynastieën (1644-1911)

De teruggave aan China had een beslissende invloed op het lot van de Mongolen sinds het begin van het deel van hun geschiedenis waarvoor documentatie werd teruggevonden. Het fundamentele verschil tussen de periode van de Ming- en van de Qing-dynastie is het feit dat terwijl de Mongolen onder de heerschappij van de Ming hun onafhankelijkheid konden behouden, zij onder de Qing, de Mantsjoe-dynastie, hun lot steeds minder eigen handen hadden.

Na het bewind van de Yuan-dynastie, beschermden de Chinezen hun grondgebied (bouw van de Grote Muur) en, in overeenstemming met de politieke traditie van het verslaan en tegen elkaar opzetten van de barbaren, stimuleerden zij de rivaliteit tussen de Mongoolse stamhoofden door een hiërarchisch systeem in te voeren van handelsprivileges en tolheffing. De Mongolen van hun kant reageerden op traditionele wijze door het uitvoeren van raids en invallen langs de grenzen, zonder echter een ernstige bedreiging te vormen voor China. Pas na één front te hebben gevormd onder leiding van Esen Khan (gestorven in 1455), hoofd van de Oïrat, en later onder aanvoering van Altan Khan (gestorven in 1583), vorst van Tümet, slaagden zij er in om hun politieke eisen te laten gelden.

Na de oprichting van de Qing, Mantsjoe-dynastie, in 1644 in Peking, plaatsten nieuwe gewapende conflicten hen tegenover de Oïrat, onder Galdan Khan, die regeerde van 1644 tot 1697, en tegenover de Khalkha. De Oïrat werden uiteindelijk in 1757 verslagen door de Chinese legers.

De XVIIIe eeuw was het begin van de definitieve onderwerping van de Mongolen : de keizer van de Qing was de opperste vorst en de koloniale dienst van Peking was als enige autoriteit belast met het afbakenen van de buitengrenzen, van de grensgebieden van het keizerrijk. De onafhankelijkheid van Mongolië werd uitgeroepen kort na de val van de Qing-dynastie en de scheiding van de Mongoolse volkeren in Binnen-Mongolië, dat opnieuw werd ingelijfd bij China, en Buiten-Mongolië, dat een onafhankelijke staat werd, werd officieel bekrachtigd.

De eeuw van alle veranderingen : van feodalisme naar socialisme en tot de start van het keerpunt in 1990

Aan het einde van de Qing-dynastie, in 1911, riepen de prinsen en grote vertegenwoordigers van het boeddhisme de onafhankelijkheid uit van hun land, Buiten-Mongolië, en hun

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

geestelijke leider werd Khan van Mongolië onder de titel Bogdo Gegeen. Onder druk van Rusland was China in 1915 verplicht om het onafhankelijke statuut van Buiten-Mongolië te

erkennen. Na de Russische Revolutie (1917), drongen « witte » troepen, aangevoerd door generaal Ungern-Sternberg in 1920 Mongolië binnen. Ze werden al snel in de pan gehakt door het Russische leger dat ter hulp was geroepen. .

Na de dood van de Bogdo Gegeen, in 1924, bezegelde de uitroeping van de Mongoolse volksrepubliek haar definitieve losmaking van China. Vanaf 1928 begonnen adviseurs van de Komintern het extreem linkse beleid over te nemen van de Sovjetunie : privatisering van de bezittingen van de adel en rijke veehouders, wat rampzalige gevolgen had voor de nomadische veeteelt, meedogenloze repressie waarvan de « contrarevolutionairen » en de « door de Japanners omgekochte spionnen » het slachtoffer waren en die zich vertaalde in de terdoodveroordeling en executie van meer dan 20 000 mensen, de moord op 19 000 lama's en de systematische verwoesting van hun kloosters. De sovjet-oorlogsindustrie maakte zich meester van boeddhistische beeldjes die goed waren voor 71,6 ton koper en messing die werden omgesmolten en bibliotheken van onschatbare waarde verdwenen voorgoed.

Toen Moskou en Peking tijdens de jaren 50 en 60 tegenover elkaar kwamen te staan op ideologisch vlak, werd Mongolië genoodzaakt zich aan de zijde te scharen van de Sovjetunie omdat, sinds 1967 40 000 sovjetsoldaten gestationeerd waren in Mongolië. Omwille van de economische crisis tijdens de jaren 80 en de onbekwaamheid van het socialistische systeem om deze moeilijke situatie te bedwingen, besloten de Mongolen een nieuwe richting uit te gaan en te kiezen voor een markteconomische democratie - start van het keerpunt in 1990.

Steppeklanken : Mongoolse volksmuziek

De pluraliteit van de Mongoolse volkeren weerspiegelt zich in hun traditionele volksmuziek, zowel instrumentaal als gezongen. Net als de meeste nomadenvolkeren in Midden-Azië bespeelden ook de Mongoolse herders snaar- en blaasinstrumenten. Slaginstrumenten waren voorbehouden voor de religieuze muziek in de kloosters en tempels en voor sjamanistische rituelen. De *morin khurr*, een tweesnarig instrument waarvan de hals eindigt in een paardenkop, is een typisch Mongools instrument. Het maakt een kostbaar deel uit van het familiebezit van ieder gezin, dat hier zeer veel zorg voor draagt. Het wordt gebruikt als begeleidend instrument bij meerstemmig gezang tijdens feesten of op vrije dagen. Zijn omfloerste klanktimbre past perfect bij de traditionele volksliederen. De *aman khurr*, een slaginstrument gemaakt van hout, beenderen en paardenhaar, dat zowel bespeeld wordt door mannen als vrouwen, is ook wijdverspreid en bijzonder populair.

De Mongolen kunnen zich geen leven inbeelden zonder gezang. Zingen maakt onlosmakelijk deel uit van het dagelijkse leven in de yourtes en de lange tochten door de steppe. Men kent drie soorten gezangen : het gezongen verhaal (*duulack*), het spreekgezag (*khajlack*) en het diphonisch gezang (*xöömij*), keelgezag dat gekenmerkt wordt door een steeds op dezelfde toonhoogte gehouden basistoon en boventonen die een melodie vormen.

Bij de vocale muziek onderscheiden we eerst en vooral het lange gezang, dat gezongen wordt in de steppe of bij feestelijkheden. Rijk aan trillers, wordt dit type gezang uitgevoerd in de hoge tonen en met een gevarieerd ritme. Van een soberdere stijl is het korte gezang (of volksgezag) dat een welbepaalde ritmestructuur heeft en een gemakkelijk te onthouden melodie. In hun gezangen schetsen de Mongolen met een grote expressiekracht en gevoeligheid hun leven als nomade, hun geboortegrond, de liefde voor hun familie en dieren die voor hen van levensbelang zijn.

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland